

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Belediyelerin Değişen Dünyaya Uyumu: Dijital Şeffaflığa Doğru

The Adaptation of Municipalities to Changing World: Towards Digital Transparency

İbrahim Ethem TAŞ

Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü

i.ethem.tas@gmail.com

Orcid ID: 0000-0003-0958-7306

Yeter AVŞAR

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü
yeter-avsar@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0001-7190-7150

Sadegül DURGUN

Arş. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü
sadegulozcan@ksu.edu.tr

Orcid ID: 0000-0003-4652-7804

Öz: Bu çalışmada 30 büyükşehir belediyesinin dijital şeffaflık düzeyi çeşitli göstergeler bağlamında ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, büyükşehir belediyelerinde çağın gereği olarak değerlendirilen dijital şeffaflık düzeyinin tespit edilmesidir. Bu doğrultuda büyükşehir belediyelerinin web sayfaları 14 dijital şeffaflık göstergesi çerçevesinde ve içerik analizi yöntemi ile tek tek incelenmiştir. Çalışma sonucunda iki önemli bulguya ulaşılmıştır. Bunlardan ilki incelenen web sayfalarında büyükşehir belediyelerinin dijital şeffaflık düzeyinin ortalamanın üzerinde olduğudur. Diğeri ise, tarihi geçmişi daha eskilere dayanan büyükşehir belediyelerinde bu oranın daha da yükseldiğidir.

Anahtar Kelimeler: Şeffaflık, dijital şeffaflık, büyükşehir belediyeleri.

Abstract: In this study, the level of digital transparency at 30 metropolitan municipalities was handled in terms of several indicators. The aim of this study is to determine the level of digital transparency in 30 metropolitan municipalities which is evaluated as the requirement of age. In this direction, by using content analysis, web pages of metropolitan municipalities were examined one by one within the framework of 14 digital transparency indicators. Two important findings were attained as a result of the study. The first of these findings is that level of digital transparency of metropolitan municipalities on web pages is above average. Another finding is that level of digital transparency is increasing in metropolitan municipalities which have older histories.

Keywords: Transparency, digital transparency, metropolitan municipality.

Geliş Tarihi:31.10.2022

Kabul Tarihi:06.12.2022

Yayın Tarihi:31.12.2022

Atıf: Taş, İ.E., Avşar, Y., & Durgun, S. (2022). Belediyelerin değişen dünyaya uyumu: dijital şeffaflığa doğru.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(3), 1674-1688. Doi:

10.33437/ksusbd.1197181

GİRİŞ

Şeffaflık kamu ya da özel fark etmeksizin tüm sektörlerde önemli olan bir ilkedir. Özellikle günümüzün değişen şartları ve her şeyin online olduğu bir ortam ile birlikte vatandaşların daha talepkâr ve aktif bir duruma gelmesi, şeffaflığı da hem daha önemli hale getirmiş hem de dijitalize etmiştir. Dijital şeffaflık, kuruluşların bilgi ve belgelerini kendi web sayfalarında açıklama düzeyi olarak ifade edilebilir. Bu doğrultuda yapılması gereken de tüm örgütlerin web sayfalarında vatandaşların ulaşması gereken ve talep ettiği bilgi ve belgeleri erişilebilirliklerini kolaylaştırarak paylaşmasıdır. Bu hususta özellikle vatandaşa hizmet sunumu ve erişebilirlik noktasında en yakın birim olarak görülen büyükşehir belediyelerinin dijital şeffaflığı özel önem arz etmektedir.

Bu çalışmada 30 büyükşehir belediyesinin web sayfalarının dijital şeffaflık düzeyleri bütçe, seçilmiş yetkililer, atanmış yetkililer, vergiler, toplantılar, sözleşmeler-ihaleler, iş fırsatları, denetimler, yapı ruhsatı ve imar, yabancı dil erişimi, indirilebilir formlar, etkileşim işlevleri ve arama fonksiyonları şeklinde belirtilen 14 gösterge bağlamında ele alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın ilk bölümünde şeffaflık ve dijital şeffaflık hususlarına değinilmiş, ardından büyükşehir belediyelerine ilişkin bilgiler aktarılmıştır. Daha sonra içerik analizi yöntemi ile 30 büyükşehir belediyesinin web sayfası 2022 Eylül-Ekim döneminde ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çalışma sonucunda büyükşehir belediyelerinin dijital şeffaflık düzeylerinin nispeten iyi olduğu ancak eksik kalan hususların tamamlanmasıyla bu düzeyin daha da yükseleceği değerlendirilmiştir.

DİJİTAL ŞEFFAFLIK

Şeffaflık söylem ve istenci günümüzde çok daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu hususta son dönemlerde yaşanan sosyal, siyasal, kültürel, teknolojik gelişmeler önemli olmaktadır. Tüm bu gelişme ve değişimler şeffaflığın da değişmesine ve dijital şeffaflık kavramının ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bu başlık altında öncelikle genel olarak şeffaflık olgusundan ve ardından da dijital şeffaflıktan bahsedilmiştir.

Şeffaflık Olgusu

Şeffaflık hem eski hem de yeni bir olgudur ve insan ilişkilerini anlamada da önemli bir yere sahiptir. Şeffaflık kamu sektöründe olduğu kadar özel sektörde de önem arz etmekte, farklı disiplinlerde farklı şekillerde ifade edilmekte ve bu nedenle de tek ve ortak bir tanımının yapılması çok mümkün olmamaktadır.

Şeffaflık en genel ifadeyle yapılan eylem ve işlemlere ilişkin olarak ilgili kişilere bilgi ve belgelerin sunulmasını ifade etmektedir. Yetkililerin karar alma süreçlerinin açık ve anlaşılır olması, alınan kararların gerekçelendirilmesi ve kararların ve bunların dayandığı bilgilerin kamuoyuna açıklanması şeffaflığı ifade etmektedir. Yani şeffaflık bilgi talebini, gerçek, tutarlı ve güncel bilgilerin yönetimler tarafından sunulmasını, vatandaşların da bu bilgileri elde etme yeteneklerini kapsamakta ve anlatmaktadır. Bu haliyle şeffaflık; kararları kimin aldığını, bunların ne olduğunu ve kimin kazanıp kimin kaybettiğini keşfetmenin zor olduğu opak politika önlemleriyle çelişmektedir (Black 1997'den aktaran Meijer, 2014: 511). Şeffaflık bilgi asimetrisini ortadan kaldırmakta (Greeats, 2002: 534) ya da asgari düzeye indirmektedir. Şeffaflık yöneticilerin vatandaşlara hesap vermelerini sağlayan bir araç olarak ele alınmakta ve böylelikle hesap verebilirliği kolaylaştırmaktadır (Meijer, 2014: 512).

Şeffaflık örgütler ve buradaki personel için daha iyi davranışları sonuç vermektedir. Gücün kötüye kullanılmasını engellemekte, gizli işleri ortaya çıkarabilmektedir. Şeffaflıkta birtakım 'perdelerin' varlığı söz konusu edilmekte ve bu perdelerin ortadan kalkması amaçlanmaktadır. Bu nedenle de örgütlerde bir kilometre taşı olarak değerlendirilebilmektedir (Meijer, 2014:508-510). Şeffaflık bir dizi fikir için bir metafor veya semboldür. Öncelikle yolsuzluk, patronaj vb. gibi bir sorun olduğunu göstermekte ve ardından açık karar alma, toplantılar ve resmi hesap verebilirlik yaratan eylemler yoluyla halka sağlanan bilgiler şeklinde bir çözüm sunmaktadır (Ball, 2014: 296).

Şeffaflığın tarihine bakıldığında tartışmaların eskilere dayandığı görülmektedir. 18. yüzyılda şeffaflık tartışılmakta ancak yapılan tartışmaların tamamı şeffaflık lehine olmamaktadır. Şeffaf hükümetin tarihi, Avrupa ülkeleri ve ABD'nin kararların açıklığı, anlaşmalar ve toplantılara erişim için yasalar çıkarması ile 19. yüzyılda başlamaktadır. 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde temel bir şeffaflık düzeyine ulaşıldığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte şeffaflığa ilişkin ilk yasal düzenleme 1766 yılında İsveç'te kabul edilmiştir. Ardından 1950'lere kadar yeni bir düzenleme söz konusu olmamış, bu yıllardan itibaren ülkeler şeffaflık doğrultusunda yasal düzenlemeler yapmışlardır (Meijer, 2014: 509).

Bilgi edinme özgürlüğü ağırlıklı olarak talep üzerine bilgiye erişim ile ilgili olmaktadır. Ancak son zamanlarda hükümetler bilgilerinin aktif olarak yayınlanmasına odaklanmaya başlamışlardır (Meijer, 2014: 510). Bilgi özgürlüğü fikrinin yönetişimin bir özelliği olarak kabul edilmeye başlandığı ve bu nedenle tüm dünyadaki ülkelerin hükümet şeffaflığını kurumsallaştırmak için çaba sarf ettiği ifade edilmektedir (Robert 2006'dan aktaran Meijer, 2014: 508). Şeffaflık hem örgüt içinde hem de örgüt dışında önem arz etmektedir. Şeffaflık güven sağlamakta, bilgi sunmakta ve bireyleri de karar verme sürecine çekebilmektedir. Yöneticilerin iyi kararlar aldıkları yönündeki inanç ve algıyı artırabilmekte ve çalışanların ve vatandaşların daha fazla gerçek ve bilgiye sahip olması nedeniyle spekülasyonları da azaltmaktadır (Farrel, 2016: 446). Genel olarak şeffaflık, özgür basın, açık hükümet oturumları gibi bilgilerin kamuya açıklanmasına yol açan herhangi bir mekanizma ve hükümet hakkında nesnel bilgi yayınlamayı teşvik eden sivil toplum kuruluşlarının varlığı ile artırılabilir (Finel ve Lord, 1999: 316).

Yeni teknolojiler şeffaflığı kolaylaştırmaktadır. Şeffaflığın yeniliği de bu hususla bağlantılıdır. Örgütlerin çeşitli bilgileri web sitelerinde sunmaları dijital şeffaflık yolundaki önemli bir adımdır.

Geleneksel Şeffaflıktan Dijital Şeffaflığa

Şeffaflık ve hesap verebilirlik, toplumdaki kuruluşların dönüşümü hakkındaki tartışmanın odak noktasında yer almaktadır. Özellikle kamu idareleri arasında bu kavramlar önemli bir yere sahiptir. Şeffaflık, kamu bilgilerine erişim ve iyi yönetim, kamu idarelerinin ana odak noktası olmalıdır. Kamu yönetimlerinde daha fazla şeffaflık ihtiyacının yanı sıra, iletişim ve bilgi iletimi son yıllarda önemli ölçüde değişmiş ve günümüzde çoğunlukla internet üzerinden gerçekleştirilmektedir. Kamu yönetimi alanında internet, idareler içindeki yönetim süreçlerini modernize etmek, vatandaş katılımını sağlamak, şeffaflığı teşvik etmek ve bilgiye daha kolay erişim sağlamak için kullanılmıştır (Gandia vd., 2016: 26).

Şeffaflık, bilgilerin vatandaşlara doğru bir şekilde sunulmasını sağlamak için uygun mekanizmaların kullanılmasını içerir. Bu anlamda, bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) ve özellikle internet, kamu sektöründe daha yüksek verimlilik ve etkinlik sağlamada ve şeffaflığı, hesap verebilirliği ve daha yüksek düzeyde vatandaş katılımını teşvik etmede kilit bir rol oynamaktadır (Gandia vd., 2016:27).

Son yıllardaki siyasi, sosyal ve ekonomik değişiklikler, kamu yönetiminde daha fazla şeffaflığa ve yeni yönetim modellerinin benimsenmesine yol açmıştır. İnternete erişen nüfusun yüzdesinin artması hükümetlerin bilgi ve hizmetleri internet aracılığıyla halka sunmaları yönünde artan bir beklenti yaratmıştır. Buna göre vatandaşlar genel olarak kamu yönetimi konusunda daha talepkâr ve ihtiyatlı hale gelmiştir. Kamu kaynaklarının akılcı kullanımından en çok yararlananın toplum olduğu varsayıldığında, özellikle vatandaşlar kamu yönetiminde daha fazla görünürlük ve şeffaflık talep etmektedir (Jordan ve Harder, 2013:103; Diniz, 2021: 195).

Şeffaflık uzun süredir "geleneksel" (kâğıda dayalı) bilgi özgürlüğü ile ilişkilendirilirken, son yıllardaki teknolojik dönüşümler, özellikle internet, bilgi açıklama süreçlerini ve devlet bilgilerine erişim olanaklarını derinden etkilemiştir (Lourenço ve Sarra, 2014: 36). Burada karşımıza dijital şeffaflık çıkmaktadır. Dijital şeffaflık kuruluşların bilgi ve belgelerini kendi web sitelerinde açıklama düzeyi olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte dijital şeffaflık daha şeffaf hale gelebilmek adına dijital teknolojilerin ve ağların kullanımını ifade etmektedir. Yani dijital şeffaflık kurum ve kuruluşların verilerini portallar, özel uygulamalar veya uygulama programlama ara yüzleri (API'ler) aracılığıyla

halka açmaktır (Matheus vd., 2021: 1; Taş ve Durgun, 2022: 485). Ayrıca dijital şeffaflık e-devlet kavramını ve kamu yöneticileri ile toplum arasında yeni iletişim kanalları yaratmak için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını ifade etmektedir (Diniz, 2021: 198)

Kamu kaynaklarının yönetimine ilişkin bilgilerin web portallarında bulunmasının, vatandaşlığın uygulanmasına yönelik halk katılımını ve sosyal kontrolü teşvik etmenin yanı sıra dijital iletişimi desteklemesi ve kamu politikalarının şeffaflığını artırması beklenmektedir. Ayrıca hükümet ve toplum arasında daha fazla şeffaflık ve etkileşime izin vererek, web portalları demokrasinin de uygulanmasını desteklemektedir (Diniz, 2021:196).

Literatürde çeşitli şeffaflık göstergeleri bulunmaktadır. En temel göstergelerden birisi bütçenin ve vergilere ilişkin bilgilerin gösterilmesidir. Finansal bilgilerin yanı sıra özellikle yerel yönetimlerde açık toplantıların varlığı da (toplantı gündemleri, toplantı tutanakları, yaklaşan toplantı programları) diğer bir şeffaflık göstergesi olarak ele alınmaktadır. Aşağıdaki tabloda dijital şeffaflık göstergeleri alt göstergeler ile birlikte verilmiştir. Çeşitli yazarlarca bu göstergeler farklı şekillerde ele alınmış olmasına rağmen, en geniş şekilde ve şeffaflığı tam anlamıyla yansıtacak sınıflandırma Harder ve Jordan tarafından yapıldığı için bu çalışmada da bu tablo kullanılmıştır.

Tablo 1. Dijital şeffaflık göstergeleri

Göstergeler	Alt Göstergeler
1.Bütçe	a. Cari bütçe
2.Seçilmiş yetkililer (Seçimle gelen kişiler)	a. İsim b. İletişim bilgileri c. Yetki ve sorumluluklar
3.Atanmış yetkililer	a. İsim b. İletişim bilgileri c. Yetki ve sorumluluklar
4.Vergiler	a. Vergiler hakkında genel bilgiler b. Harçlar c. Online matbu formlar
5.Toplantılar	a. Halka açık toplantı bildirimleri (yer ve zaman belirtilerek) b. Geçmiş toplantı tutanakları c. Gelecek toplantılar için toplantı gündemleri
6.Kamu arşivi-kayıtları	a. Kayıtlar ve bunların nereden alınacağına ilişkin genel bilgiler b. Kayıt talebini dolduran kişinin adı c. Bu kişinin iletişim bilgileri
7.Suç kayıtları	a. Polis raporları
8.Sözleşmeler-İhaleler	a. Sözleşme ve ihale süreçlerine ilişkin genel bilgiler b. Sözleşmelere ilişkin kurallar c. Cari ihaleler d. Belli bir miktarın üzerindeki satın alma sözleşmeleri
9.İş fırsatları	a. Açık pozisyonlar hakkında genel bilgiler b. Unvanlar ve pozisyonlara ilişkin açıklamalar
10.Denetimler	a. Denetim süreçleri hakkında genel bilgiler b. Raporların sonuçları
11.Lobicilik	a. Lobicilikle ilgili kurumlar hakkında genel bilgiler
12.Yapı ruhsatı ve imar	a. Süreç hakkında genel bilgiler b. Online başvuru ya da uygulamalar
13.Yabancı dil erişimi	a. Web sitesinin dilini değiştirme seçeneği
14.İndirilebilir formlar	a. Vergiler, ihale teklifi vb. için Adobe PDF belgeleri, word, excel gibi çeşitli indirilebilir belgeler
15.Etkileşim işlevleri	a. Yorum kutuları
16.Arama fonksiyonları	a. Arama çubukları b. Site haritası

Tablodan anlaşılacağı üzere örgütlerdeki dijital şeffaflık düzeyi pek çok hususa bağlı olarak ele alınmaktadır.

Şeffaflık günümüzde değişen yönetim anlayışları, değişen ve gelişen teknoloji ile hem daha kolay hem de daha istenen bir hal almıştır. Vatandaşların bu yöndeki talepleri artmıştır. Vatandaşa en yakın birimler olarak yerel yönetim birimlerinin şeffaflığı da daha fazla önem arz etmektedir.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

Türkiye’de yerel yönetim birimleri içerisinde sahip olduğu özellikleri nedeniyle belediyeler ön plana çıkmaktadır. Kentlerin nüfus ve yönetsel kapasitelerinin yoğunluğundan dolayı belediyeler yerel yönetimler içerisinde başat konumda olmakta ve özellikle de büyükşehir belediyeleri büyük kentlerde kentsel hizmetlerin etkin ve verimli sunulması noktasında sorumlu olarak ön plana çıkmaktadır.

1982 anayasasınının 127. maddesine bakıldığında, “*Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.*” ifadesinin yer aldığı ve böylelikle anayasada belediyeler, il özel idareleri ve köyler olarak üç tür yerel yönetim birimine yer verildiği görülmektedir. Bu ifadede büyükşehir belediyeleri yer almamakta ancak aynı maddede “*büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.*” ifadesi bulunmaktadır. 1984 yılında büyükşehirler için özel yönetim biçiminin kabul edilmesiyle büyük kentlerde büyükşehir belediye yönetimine geçilmiştir. Türkiye’de büyükşehir belediye yönetimine geçilmesinin altında yatan pek çok sebep bulunmaktadır. Bunlar içerisinde, hızlı bir kentleşme süreci yaşanması ve bunun kentleşmeye dair olumsuzlukları beraberinde getirmesi, hâlihazırda bulunan belediye yönetiminin büyükşehirlerde yetersiz kalması önemlileri olmaktadır. Ayrıca mevcut belediyeler tarafından sunulan hizmetlerin etkinliği ve verimliliği de sorgulanır olmuş büyük yerleşim yerlerinde daha bütüncül, etkin ve verimli hizmet sunumu ön plana çıkmıştır. Tüm bunlardan hareketle büyükşehir belediye yönetimi Türkiye’nin idari yapısına dâhil olmuştur.

1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile büyükşehir belediyelerinin yasal altyapısı oluşturulmuştur. Bu kanun ile birlikte İstanbul, Ankara ve İzmir büyükşehir belediye sistemine ilk olarak geçen kentlerdir. Yine kanunla bu kentler büyükşehre dönüştürülürken büyükşehir belediyesinin sınırları da etki alanındaki diğer yerleşim alanlarını da içine alacak şekilde genişletilmiştir (Arıkboğa, 2013: 57). Bu yerleşim birimlerinde; toplu taşımacılık, imar, çevre ve yerleşim gibi alanlarda koordineli çalışılması, yol, altyapı ve kanalizasyon hizmetlerinin daha akılcı ve hizmete uygun yöntemlerle görülmesi aynı zamanda bu işleyişi sağlarken görev ve yetkilerde karışıklık yaşanmaması için büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin görev ve yetkilerinin net bir şekilde ortaya koyulması şart gözükmektedir. Bu kapsamda 3030 sayılı kanunun amacı, “büyükşehir belediyeleri yönetiminin hukuki statüsünü, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesini sağlayacak bir şekilde düzenlemek” şeklinde belirtilmiştir. Yine kanunda büyükşehir, “belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirleri” ve ilçe belediyeleri ise “büyükşehir belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyeler” şeklinde tanımlanmıştır (Şengül, 2020: 139- 143).

2000’li yıllar sonrasında dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak kamu yönetimlerinde çeşitli reform girişimleri yaşanmış ayrıca yerel yönetimlerde bu reformlardan etkilenmiştir. Özellikle de büyükşehir belediye yönetiminde köklü değişiklikler getiren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu 2004 yılında kabul edilmiştir. Bu kanun 3030 sayılı kanunu da yürürlükten kaldırmıştır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile büyükşehir belediye yönetimine ilişkin olarak pek çok yeni düzenleme getirilmiştir. Çalışmayla alakası olması bakımından bu düzenlemelerin başında büyükşehir belediyelerine stratejik plan yapma, geçmiş bütçelerinin raporlanması ve gelecek dönemleri ortaya koyan bütçelerin hazırlanması ile performans planı hazırlama zorunluluğu getirilmesi önemli

konular arasındadır (Özgür ve Savaş Yavuzçehre 2016: 919). Ayrıca bu kapsamda yapılan çalışmaları büyükşehir belediye yönetimlerinin ilgili kanalları ile halka duyurması da üzerinde durulan temel konu olmaktadır. Duyurma yöntemi olarak belediyelerin özellikle web sayfalarının kullanılması zorunluluk arz etmektedir. Bu da şeffaflığın ve akabinde dijital şeffaflığın çağın gereklerine uygun olarak örgütler tarafından benimsenmesini sağlamaktadır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yürürlükteyken 2012 yılında 6360 sayılı kanunun ilan edilmesiyle büyükşehirlere müdahale yaşanmıştır. 6360 sayılı kanun büyükşehir belediye sistemini yeni bir anlayış doğrultusunda değiştirmiştir (Kavruk, 2021: 196). Ayrıca 6360 sayılı kanun yeni bir büyükşehir belediye kanunu olmayıp (Özgür ve Savaş Yavuzçehre, 2016: 919), 5216 sayılı kanuna ilave bir kanun olmaktadır. Büyükşehir belediye yönetiminde 6360 sayılı kanunun ortaya koyduğu değişimler ise çok kapsamlı olmakla birlikte bu kanun Türkiye’de büyükşehir yönetim sisteminde önemli bir revizyon hareketi olarak algılanmıştır. Kanunun gerekçesine bakıldığında (Yavaş ve Yıldızak, 2017; Keleş, 2012: 350- 351);

- Dünyada yaşanan küreselleşme sonucu çağdaş yönetim anlayışına geçişle birlikte merkezi yönetimde olduğu gibi yerel yönetimlerde de bir hareketlenme yaşanması sonucu hesap verebilen, açık, katılımcı, vatandaş odaklı, kaliteli hizmet sunumu ve şeffaf bir anlayışın sisteme yerleşmesini sağlamak,

- Vatandaşa sunulan hizmetin kalitesini artırmak ve vatandaş memnuniyetini de sağlayacak şekilde belediye faaliyetlerine vatandaş katılımını artırmak,

- Belediyece yapılan planların bütüncül olmasını sağlarken koordineli çalışmayı hedeflemek ve yapılan planlarla kaynak israfını önlemeye çalışmak,

- Belediye tarafından yapılan planların sürekliliğini sağlamak,

- Belediyelerin sürekli olarak kendilerini geliştirmelerini sağlamak olarak ifade edilebilir.

Bu hedeflerin hayata geçirilmesi ise belediyelerin gelişmiş teknolojilerle donatılmasını ve belediyenin günlük ihtiyaçlara hizmet üretirken bu teknolojilerden yararlanmasını gerekli kılmaktadır. Bunlarla beraber hizmet sunumunda kalite ve verimliliği artırmak ile kaynakları daha etkin kullanmak da diğer önemli gerekliliklerdir. Ayrıca büyükşehir belediyelerinin yaptığı faaliyetlerin tüm vatandaşlar tarafından sorgulanırlığını da beraberinde getirmektedir (Yavaş ve Yıldızak, 2017). Bu gereklilikler doğrultusunda belediyeler bu yeni modelde 5216 sayılı büyükşehir belediye kanununu da destekler biçimde ve onun düzenlemelerine ek olarak örgüt yapısında yeniliklere gitmiştir.

OTUZ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN DİJİTAL ŞEFFAFLIK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Dijital şeffaflık gelişen teknoloji ve değişen dünyaya ayak uydurmak adına önem arz eden bir olgu olarak tüm örgütlerde ve özellikle yerel halkla en yakın temasta bulunan birimler olarak yerel yönetimlerde ve bunlar içerisinde yer alan büyükşehir belediyelerinde kendine yer bulmaktadır. Dijital şeffaflığın sağlanmasında büyükşehir belediyelerinin web sayfaları önemli olmaktadır. Çalışmanın bu kısmında büyükşehir belediyelerinde dijital şeffaflık konusu web sayfalarının analizi yapılarak ele alınmaktadır.

Çalışmanın yöntemi içerik analizi yöntemidir. İçerik analizi özellikle son dönemlerde kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşması ile sosyal bilimlerde çok kullanılan bir araştırma yöntemi olmuştur (Taylan, 2011: 64). “İçerik analizi veriden onun içeriğine ilişkin tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak üzere kullanılan bir araştırma tekniğidir.” (Krippendorff 1980: 25 aktaran Koçak ve Arun, 2006: 22). Otuz büyükşehir belediyesinin web sayfaları 2022 yılı Eylül ve Ekim aylarında incelenmiştir. Dolayısıyla elde edilen veriler bu tarih aralığına aittir. Aşağıdaki tabloda dijital şeffaflık göstergelerine göre incelenen 30 büyükşehir belediyesinin web sayfasına ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2. Büyükşehir belediyelerinde dijital şeffaflık göstergeleri

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ	DİJİTAL ŞEFFAFLIK GÖSTERGELERİ																														
	1	2			3			4			5			6			7 ¹	8			9		10		11 ²	12		13	14	15	16
	a	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	a	b	c	d	a	b	a	b	a	a	a	a	b	
ADANA BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
ANKARA BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
ANTALYA BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-	-	+	+	+	+	
AYDIN BŞB.	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	+	-	+	+	+	+	
BALIKESİR BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+	
BURSA BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	-	-	+	-	+	+	-	+	+	+	
DENİZLİ BŞB.	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
DİYARBAKIR BŞB.	+	+	-	+	+	-	-	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+	+	-	+	
ERZURUM BŞB.	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	-	+	+	+	
ESKİŞEHİR BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	-	+	+	+	
GAZİANTEP BŞB.	+	+	-	+	+	-	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	
HATAY BŞB.	+	+	-	+	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-	-	+	+	-	+	
MERSİN BŞB.	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-	-	-	+	+	+	
İSTANBUL BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
İZMİR BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
KAYSERİ BŞB.	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	
KOCAELİ BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
KONYA BŞB.	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	-	+	+	-	+	+	-	-	+	+	-	+	+	+	
MALATYA BŞB.	+	+	+	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	
MANİSA BŞB.	+	+	-	-	+	-	-	+	+	+	-	+	-	+	-	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	
K. MARAŞ BŞB.	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
MARDİN BŞB.	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	-	-	+	-	-	+	+	-	+	+	-	+	+	+	-	+	+	+	
MUĞLA BŞB.	+	+	-	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
ORDU BŞB.	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	
SAKARYA BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-	+	+	-	+	+	+	+	
SAMSUN BŞB.	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	
TEKİRDAĞ BŞB.	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	
TRABZON BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-	
Ş. URFA BŞB.	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	-	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	
VAN BŞB.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	-	+	+	-	+	

Dijital şeffaflık bağlamında Adana Büyükşehir Belediyesi'nin (BŞB) web sayfası tablo 2.1.'de yer alan göstergeler bağlamında incelenmiştir. Adana BŞB özelinde bütün dijital şeffaflık göstergeleri

¹ Ülkemizde belediyelere suç kayıtlarına ilişkin olan bu göstergeyle alakalı herhangi bir görev ve sorumluluk yüklenmediği için belediyelerin web sayfalarında böyle bir bilgiye rastlanmamıştır.

² Lobıcılık faaliyeti ülkemizde belediyelerde yurt dışındaki gibi bir fonksiyona sahip olmadığından belediyelerin web sayfalarında böyle bir bilgiye rastlanmamıştır.

ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ancak sonraki BŞB'lerin de tekrara düşmemek adına farklılık arz eden hususlar özellikle değerlendirilmiş, benzerlik gösteren hususlar üzerinde ayrıca durulmamıştır. Bu incelemeler sonucunda Adana BŞB'nin web sayfasının dijital şeffaflık hususundaki göstergeleri karşıladığı saptanmıştır. Özellikle göstergelerden ilki olan bütçe konusundaki bilgi ve belgeler ayrıntılı bir şekilde web sayfasında sunulmuştur ve bunlar erişilebilir/indirilebilir şekildedir. Buradan Adana BŞB'nin mali konularda (gelirler, giderler, vergiler vb.) şeffaf olduğu çıkarımı yapılabilecektir. Bununla birlikte tablodaki seçilmiş ve atanmış kişilere ilişkin göstergeler de belediyenin web sayfasında ayrıntılarıyla yer almaktadır. Ancak tabloda yer alan halka açık toplantı bildirimleri ve gelecek toplantılar için toplantı gündemleri göstergelerinin web sayfasında olmadığı görülmüştür. Buradan özellikle yerel halkın katılımı hususunda yetersizlikler olduğu çıkarımı yapılabilir. Altıncı gösterge olan kamu arşivi ve kayıtlar web sayfasında yer almaktadır. Burada hem genel belgelere hem kayıt talebini alan görevlilere ve bu görevlilerin iletişim bilgilerine ulaşılabilir. Belediyedeki iş fırsatları ve açık pozisyonlarının neler olduğuna ilişkin göstergeyi ifade eden dokuzuncu gösterge belediye web sayfasında yine yer almaktadır. Bu husus özellikle belediyenin web sayfasının duyurular kısmında bulunmaktadır. Burada hangi iş için hangi unvanında personel alınacağı ve bu kişilerin başvurularını nasıl yapacağı açıkça görülmektedir. Şeffaflık ve dolayısıyla dijital şeffaflık hususunda önemli olan denetimler belediyenin web sayfasında yer almaktadır. Denetimler belediyenin gelir ve giderleri, kamusal hizmetlerin sunumu, performans göstergeleri vb. açısından çeşitli veriler sunduğundan vatandaşlar açısından önemli bir bilgi kaynağıdır ve şeffaflıkla birlikte yönetimlerin hesap verebilirliklerini ve doğal olarak halkın hesap sormasını sağlayan temel bir araçtır. Adana BŞB'nin web sayfasına ruhsat ve imar planları açısından bakıldığında bu süreçlere ilişkin genel bilgilerin, imar değişikliklerinin ve bunlara ilişkin planların web sayfasında yer aldığı görülmekle birlikte, bu süreçlere yönelik online bir başvuru ya da uygulamanın olmadığı dikkati çekmektedir. Belediyenin web sayfasında dil seçeneği yer almamaktadır. Bu husus web sayfasının etkin bir şekilde kullanımını azaltmaktadır. Özellikle bu husus web sayfasının, yabancıların kent ve kent yönetimine ilişkin merak ettiği hususlara cevap veremediğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Belediyenin web sayfası çeşitli belge ve formlar ile bunların indirilebilir olması açısından ele alındığında olumlu bir sonuç söz konusudur. Web sayfasında vergilere, ihale tekliflerine, raporlara, denetim ve faaliyet raporlarına ulaşılabilirdiği gibi bunlar word, excel, pdf vb. şekillerde indirilebilmektedir. Belediyenin web sayfasında belediye ile halk arasındaki etkileşimi ve iletişimi sağlayan ve arttıran uygulamalar olan, yorum, dilek, şikâyet kutuları vb. yer almaktadır. Bunlar halkın belediye yönetimine ulaşabildiğinin göstergesidir. Ayrıca görüş ve düşüncelerini ileterek karar alma ve hizmet sunma süreçlerine vatandaş katılımının sağlanabildiği çıkarımı yapılabilecektir. Belediye web sitesinde arama çubuğu ve site haritası da bulunmaktadır. Bunlar sitenin rahat kullanımını ve aranan hususlara daha kolay erişilmesini sağlamaktadır.

Ankara BŞB'nin web sayfası tabloda ifade edilen göstergeler doğrultusunda ele alındığında ve genel bir değerlendirme yapıldığında web sayfasının dijital şeffaflık açısından olumlu bir durum sergilediği görülmektedir. Tablodaki göstergelerin hemen hepsinin pozitif olduğu ancak yapı ruhsatı ve imar göstergesinin online başvuru ve uygulamalar kısmı ile yabancı dil seçeneğinin negatif olduğu görülmektedir. Yani belediyenin web sayfasında yabancılar için dil değiştirme seçeneği bulunmamakta dolayısıyla bu durum erişimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Antalya BŞB'nin web sayfası değerlendirildiğinde Ankara BŞB'nin web sayfası kadar olumlu bir imaj sergilemediği ifade edilebilecektir. Özellikle katılıma dikkat çeken meclis toplantılarının yer ve zaman belirterek halka açık olması ve gelecek toplantı gündemlerinin web sayfasında yer alması hususunda eksiklikler mevcuttur. Bununla birlikte hesap verebilirlikte önemli olan denetimler ve bunlara ilişkin raporlar web sayfasında bulunamamıştır. Ayrıca yapı ruhsatı ve imar konusunda da hiçbir bilgiye web sayfasında rastlanmamıştır. Bir turizm kenti olan Antalya'da web sayfasında dil seçeneğinin olmaması bir diğer önemli eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Aydın BŞB'nin web sayfası tabloda yer alan göstergeler bağlamında değerlendirildiğinde dijital şeffaflık hususunun orta düzeyde olduğu çıkarımı yapılabilir. Web sayfasında seçilmiş yetkililer kısmında mevzuat sayfasının güncellenmekte olduğu belirtilmekte bu nedenle seçilmiş kişilerin yetki ve

sorumluluklarına ulaşamamaktadır. Keza atanmış yetkililerin de iletişim bilgileri sayfada yer almamaktadır. Bu hususlar hem kişilere ulaşımında sorunlara neden olabileceken hem de halkın, seçtiği kişilerin ne tür yetki ve sorumluluklara sahip olduğunu bilmesi ve öğrenmesi noktasında eksikliklere yol açabilecektir. Bunlarla birlikte denetim hususunda eksikliklerin olduğu, denetim sürecine ilişkin genel bilgilerin ve bunların sonuçlarına dair raporların sayfada yer almadığı görülmektedir. Yukarıda ifade edilen BŞB ile benzer şekilde yapı ruhsatı ve imar konusunda genel bilgiler yer alırken online başvuru ve uygulamalar ilişkin eksikler bulunmaktadır. Ancak ifade edilen olumsuzluklarla birlikte Antalya gibi bir turizm kenti olan Aydın BŞB'nin web sayfasında dil seçeneğinin olması önemli bir artı olarak değerlendirilebilir. Ayrıca halkın talep ve şikayetlerini iletebilecekleri ve belediye ile iletişime geçebilecekleri araçların çeşitliliği de önem arz eden diğer bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Balıkesir BŞB'nin web sayfası göstergelere göre değerlendirildiğinde dijital şeffaflık düzeyinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle seçilmiş ve atanmış yetkililere ve vergilere ilişkin göstergelerin detaylı bir şekilde sayfada yer aldığı ifade edilebilir. Sadece iki hususta web sayfasında eksikler bulunmaktadır. Bu hususlardan ilki yapı ruhsatı ve imara ilişkin iken ikinci husus yabancı dil seçeneğidir. Ancak web sayfasında imara ilişkin bilgilerin ilçe belediyelerinde olduğuna yönelik bildirim bulunmaktadır. Bu da aslında ilk hususa ilişkin eksikliği ortadan kaldıracabilecek nitelikte değerlendirilebilir.

Dijital şeffaflık bağlamında Bursa BŞB'nin web sayfası incelendiğinde, katılımın önemli bir unsuru olan meclis toplantıları ve gündemine ilişkin eksikliklerin olduğu görülmektedir. Sayfada geçmiş toplantı tutanakları yer almakla birlikte gelecek döneme ilişkin bilgilere rastlanılmamaktadır. Bununla birlikte belediyede bulunan açık pozisyonlar ve unvanlara ilişkin açıklamalar ve dil seçeneği de web sayfasında bulunmamaktadır. Yine denetime ilişkin rapor sonuçlarının web sayfasında yer almaması da şeffaflık ve hesap verebilirlik bağlamında dikkat çeken diğer önemli bir eksikliklerdir. İfade edilen bu olumsuzluklar dışında diğer göstergelerin web sayfasında yer aldığı tablodan da anlaşılmaktadır.

Denizli BŞB'si tablo 2.1'de yer alan dijital şeffaflık göstergeleri doğrultusunda incelendiğinde, şeffaflık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Hemen hemen tüm göstergeler olumlu yönde seyrederken belediye kanununun ve böylelikle seçilmişlerin yetki ve sorumluluklarının neler olduğunun sayfada yer almaması, denetim raporlarının güncel olmaması, 2019 tarihli olması ve gelecek toplantı gündemlerinin sayfada yer almaması şeffaflık açısından olumsuz yönde dikkat çekmektedir.

Dijital şeffaflık bağlamında Diyarbakır BŞB'sinin web sayfası tablo 2.1.'de yer alan göstergeler bağlamında incelenmiştir. Belediye kayyum vasıtasıyla yönetildiği için seçilmiş yetkililere yönelik göstergeler değerlendirilememiştir. Atanmış yetkililere bakıldığında ise, iletişim bilgileri ile yetki ve sorumlulukların sayfada yer almadığı dikkati çekmektedir. Belediyelerin karar organı olan meclis yine belediyede kayyum olması dolayısıyla fesh edilmiştir. Bu nedenle toplantılara ilişkin gösterge de incelenememiştir. Ayrıca belediyenin yapı ruhsatı ve imar planlarına ilişkin genel bilgiler ile sayfayı kullanımını kolaylaştıran arama çubuğu da sayfada yer almamaktadır. Bu hususlar dikkate alındığında dijital şeffaflık açısından belediyenin önemli eksikliklerinin olduğu ve şeffaflık düzeyinin düşük olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte diğer göstergeler pozitif yönlüdür ve özellikle dil seçeneğinin çok çeşitli olması dikkat çekmektedir.

Erzurum BŞB'nin web sayfası dijital şeffaflık bağlamında incelendiğinde, dijital şeffaflık düzeyinin nispeten yüksek olduğu çıkarımı yapılabilir. Birkaç gösterge dışında diğer göstergelerin pozitif olduğu tablo 2.1.'de görülmektedir. Ancak negatif olarak değerlendirilen göstergeler içerisinde yer alan denetim süreçleri ve denetim raporlarının sayfada yer almaması şeffaflık açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte seçilmiş yetkililerin iletişim bilgileri ve dil seçeneği de sayfada bulunmamaktadır.

Eskişehir BŞB'nin web sayfası tabloda yer alan göstergeler bağlamında değerlendirildiğinde dijital şeffaflık hususunun orta düzeyde olduğu çıkarımı yapılabilir. Web sayfasında halkın katılımını artıran halka açık toplantıların yer ve zamanları ile gelecek toplantılara dair bir bilgilendirmenin olmaması

şeffaflık açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Ayrıca şeffaflığın bir diğer önemli göstergesi olan denetim süreç ve raporlarına ilişkin bilgi ve belgelerin de sayfada yer almadığı dikkat çekmektedir. Bunlara ek olarak sayfada dil seçeneği de bulunmamaktadır.

Gaziantep BŞB'si tablo 2.1'de yer alan dijital şeffaflık göstergeleri doğrultusunda incelendiğinde, negatif olan göstergelerin fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu doğrultuda seçilmiş kişilerin iletişim bilgisi ile atanmışların yetki ve sorumlulukları, meclis toplantılarına ilişkin bilgi ve tutanaklar, iş fırsatları ve denetime ilişkin bilgiler sayfada yer almamaktadır. Anlaşılabilirliği üzere ifade edilen bu hususlar dijital şeffaflık açısından önemli eksikliklerdir. Bu doğrultuda dijital şeffaflık düzeyinin nispeten düşük olduğu söylenebilir.

Hatay BŞB'nin web sayfası değerlendirildiğinde, pozitif göstergeler olduğu gibi negatif olan göstergelerin de olduğu görülmektedir. Web sayfasına bakıldığında seçilmişlerin iletişim bilgileri, atanmışların iletişim bilgileri ile yetki ve sorumlulukları, gelecek toplantılar için toplantı gündemleri, denetim sürecine ilişkin bilgi ve belgeler, yapı ruhsatı ve imara ilişkin bilgiler ve iletişimi sağlayan uygulamaların olmadığı görülmektedir. Diğer hususlar ise pozitif yöndedir. Bu haliyle web sayfasının dijital şeffaflık düzeyinin orta düzeyde olduğu çıkarımı yapılabilir.

Dijital şeffaflık bağlamında Mersin BŞB'sinin web sayfası tablo 2.1.'de yer alan göstergeler bağlamında incelenmiştir. Dijital şeffaflık açısından pozitif şekilde değerlendirilecek göstergeler olduğu gibi negatif olarak değerlendirilecek göstergeler de vardır. Negatif değerlendirilen göstergeler içerisinde özellikle denetim süreçleri hakkındaki genel bilgilerin ve denetim süreçlerine ilişkin sonuç raporlarının sayfada yer almaması dijital şeffaflık açısından önemli bir eksiklik olduğu çıkarımını yaptırmaktadır.

İzmir ve İstanbul BŞB'nin web sayfaları tabloda yer alan göstergeler bağlamında değerlendirildiğinde, iki belediyenin de diğer belediyelere kıyasla dijital şeffaflık düzeylerinin nispeten yüksek olduğu ve göstergelerin pozitif ve negatif durumlarının aynı olduğu görülmektedir. Göstergeler dikkate alındığında gelecek toplantı gündemleri dışındaki göstergelerin pozitif olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda denetim süreçlerine ilişkin bilgilerin, halka açık toplantı bildirimlerinin, belediye bünyesindeki iş fırsatlarının, yabancı dil seçeneğinin mevcudiyeti önem arz etmektedir. İstanbul BŞB'de özellikle iş fırsatları sayfada diğer göstergelere nispeten olumlu yönde öne çıkan gösterge olmaktadır. İzmir BŞB'de ise yabancı dil seçeneğinin çok çeşitli olması kent ve kent yönetimi açısından olumlu bir durumdur. Ayrıca otuz BŞB içerisinde belediye başkanının mal beyanında bulunduğu tek belediyenin İzmir BŞB olduğu ve bunun da şeffaflık açısından belediye farklı bir değer kattığı çıkarımı yapılabilir.

Kayseri BŞB'nin web sayfası değerlendirildiğinde, seçilmişlerin ve atanmışların iletişim bilgilerinin olmaması, belediye meclis toplantılarına ilişkin olarak sadece geçmiş toplantı tutanaklarının olması, iş fırsatlarının yer almaması, denetime ilişkin genel bilgilerin sayfada yer almaması ve yabancı dil seçeneğinin bulunmaması olumsuz durumlar olarak ifade edilebilirken, diğer göstergelerin olumlu olduğu tabloda görülmektedir.

Kocaeli BŞB'si tablo 2.1'de yer alan dijital şeffaflık göstergeleri doğrultusunda incelendiğinde, şeffaflık düzeyinin nispeten yüksek olduğu görülmektedir. Ancak halka açık toplantı bildirimleri ile gelecek toplantılar için toplantı gündemleri ve yabancı dil seçeneği sayfada yer almamaktadır.

Konya BŞB'nin web sayfası dijital şeffaflık açısından incelendiğinde atanmış yetkililerin iletişim bilgilerinin, halka açık toplantı bildirimleri ile gelecek dönem toplantı gündemlerinin, kamu arşivine dair personel bilgilerinin, denetim süreçlerine ilişkin genel bilgilerin ve rapor sonuçlarının, dil seçeneği ve yorum kutularının eksik olduğu saptanmıştır. Bu açılardan değerlendirildiğinde Konya BŞB'nin dijital şeffaflığının istenilen düzeyde olmadığı çıkarımı yapılabilecektir.

Dijital şeffaflık göstergeleri bağlamında Malatya BŞB'nin web sayfası değerlendirildiğinde birtakım eksiklikler saptanmıştır. Bunlardan bazıları mevzuatın web sayfasında yer almaması, kamu arşivine ilişkin personel bilgilerinin eksikliği ve denetime ilişkin genel bilgiler ile etkileşim araçlarının

olmaması şeklinde ifade edilebilir. Bununla birlikte özellikle meclis toplantılarına ilişkin açık bildirimler, toplantı tutanakları ve gelecek dönem toplantı gündemlerinin sayfada yer alması şeffaflık açısından önem arz etmektedir.

Manisa BŞB'nin web sayfasına bakıldığında dijital şeffaflık konusunda birtakım sıkıntıların olduğu görülmektedir. Seçilmiş ve atanmış kişilere ilişkin bilgi eksiklikleri, meclis toplantılarına dair eksiklikler, etkileşim araçlarının yokluğu bu sıkıntıların kaynağı olarak değerlendirilebilir.

Kahramanmaraş BŞB'si tablo 2.1'de yer alan dijital şeffaflık göstergeleri doğrultusunda incelendiğinde, sayfada atanmışların yetki ve sorumlulukları, halka açık toplantı bildirimleri ve gelecek toplantıların gündemleri gibi birkaç eksik husus dışında şeffaflık düzeyinin nispeten iyi olduğu söylenebilecektir. Yabancı dil seçeneğinin olması önemli bir artı olarak değerlendirilebilir.

Mardin BŞB'nin web sayfası incelendiğinde şeffaflık açısından önemli olan katılım ve hesap verebilirlik noktalarında sorunlar mevcut olduğu görülmektedir. Meclis toplantılarına ilişkin herhangi bir bilgi web sayfasında yer almamaktadır. Ayrıca denetim konusunda önemli olan rapor sonuçları yine sayfada bulunmamaktadır. Bununla birlikte atanmış kişilere ilişkin iletişim bilgilerinin yokluğu da dikkat çeken bir diğer husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda web sayfasının şeffaflık düzeyinin yeterli olmadığı çıkarımı yapılabilecektir.

Muğla BŞB'nin web sayfasında seçilmişlerin ve atanmışların iletişim bilgilerinin yer almadığı görülmektedir. Bununla birlikte meclis toplantılarında halka açık toplantı bildirimleri ile gelecek toplantı gündemleri de yine sayfada bulunmamaktadır. Önemli bir turizm kenti olan Muğla'da yabancı dil seçeneğinin olmaması da dikkat çeken bir eksikliklerdir. Ancak arama butonları, denetim, etkileşim araçları, site haritası, bütçe gibi göstergelerin de pozitif olduğu görülmektedir.

Tablodaki göstergeler dikkate alındığında Ordu BŞB'nin dijital şeffaflık düzeyinin yüksek olduğu ifade edilebilecektir. Birkaç gösterge dışında diğer göstergelerin pozitif olduğu görülmektedir. Özellikle meclis toplantılarının yer ve zaman belirtilerek halka açık ilan edilmesi, geçmiş toplantı tutanaklarının sayfada yer alması ve gelecek toplantı gündemlerinin açıklanması önemli bir husus olarak vurgulanabilir.

Sakarya BŞB'nin web sayfası incelendiğinde sayfada tabloda yer alan çeşitli göstergelerin yer aldığı ancak bunların güncel olmadığı dikkati çekmektedir. Şeffaflık hususunda önem arz eden bütçe ve meclis toplantılarına ilişkin bilgiler buna örnek olarak gösterilebilir. Hâlbuki şeffaflık hususunda güncel bilgilerin aktarılması önemlidir. Bu açıdan bakıldığında Sakarya BŞB'nin şeffaflık düzeyinin düşük olduğu çıkarımı yapılabilecektir.

Samsun BŞB'si dijital şeffaflık göstergeleri açısından ele alındığında meclis toplantılarına ve denetime ilişkin hususların ayrıntılı olarak verildiği, ancak bütçeye ilişkin verilerin güncel olmadığı saptanmıştır. Ayrıca yapı ruhsatı ve imar planlarına ilişkin genel bilgilere de sayfada rastlanılmamaktadır. Samsun BŞB ile birlikte Tekirdağ BŞB'de de meclis ve denetim süreçlerinin ayrıntılı olduğu görülmektedir. Ayrıca arama çubuğunun olmaması dışında diğer olumlu hususların da benzer olduğu ifade edilebilir. Yani iki belediyenin web sayfalarının dijital şeffaflık düzeylerinin nispeten yüksek olduğu söylenebilir.

Dijital şeffaflık bağlamında Trabzon BŞB'nin web sayfası tablo 2.1.'de yer alan göstergeler bağlamında incelendiğinde; bütçeye, seçilmişler ile atanmışlara ve denetime ilişkin bilgilerin sayfada detaylı olarak verildiği görülmektedir. Ancak yapı ruhsatı ve imara yönelik bilgiler, arama çubukları ile meclis toplantılarının yer ve zaman belirtilerek halka açık ilan edilmemesi ve geçmiş toplantı tutanaklarının sayfada yer almaması dijital şeffaflık açısından önemli bir eksikliklerdir. Şanlıurfa BŞB'nin web sayfasına bakıldığında ise seçilmişlerin görev ve yetkilerine, meclis toplantılarına dair bilgilere, arama çubuklarına ve kamu arşivine ilişkin personel bilgilerine sayfada yer verilmediği görülmektedir. Bu eksiklikler şeffaflık açısından olumsuz değerlendirilmektedir.

Van BŞB dijital şeffaflık göstergeleri açısından ele alındığında bütçeye, atanmışlara ve vergilere dair göstergenin sayfada detaylı olarak açıklandığı görülür. Ancak sayfada meclis toplantıları ile yapı ruhsatı ve imara dair bilgi ve belgelerde eksiklikler olduğu görülmüştür. Yine sayfada katılımı artırma noktasında yabancı dil seçeneğinin ve sayfanın kullanılabilirliğini artıran arama çubuklarının olmaması da şeffaflık açısından önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Değişen dünyanın şartlarına ayak uydurmak tüm örgütlerde olduğu gibi yerel yönetimlerde de bir zaruret haline gelmiştir. Bu değişikliklerle birlikte örgütlerin hem yönetim anlayışları değişmiş hem de bununla da bağlantılı olarak bilgi teknolojilerinin kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu doğrultuda örgütler çağdaş yönetim anlayışlarından olan yönetime de ayak uydurmak noktasında öne çıkan katılım, hesap verebilirlik, şeffaflık gibi vatandaşların yönetimde aktif rol oynamasını sağlayacak ilkeleri hayata geçirmeye çalışmaktadırlar. Şeffaflık ilkesi ifade edilen diğer iki ilkenin de temelinde yer almakta ve değişen şartlarla birlikte dijitalize olmaktadır. Bu noktada karşımıza dijital şeffaflık çıkmaktadır.

Dijital şeffaflığı sağlayabilmek adına günümüzde önemi her geçen gün artan ve halka en yakın birimler olarak dikkat çeken büyükşehir belediyelerine daha fazla sorumluluk düşmektedir. Bu noktada özellikle belediyelerin web sayfaları önem arz etmektedir. Çünkü vatandaş belediyeye ilişkin pek çok bilgiye ve belgeye çağın koşullarına uygun olarak web sayfalarından erişebilmektedir. Bu noktada web sayfalarının dijital şeffaflık düzeylerinin ne ölçüde olduğunu tespit etmeye yönelik çeşitli göstergeler mevcuttur. Bu çalışmada da bu göstergeler dikkate alınarak 30 büyükşehir belediyesinin web sayfası incelenmiştir.

Bu göstergeler çerçevesinde incelenen web sayfalarının pek çoğunun dijital şeffaflık açısından olumlu yönde seyir ettiği ifade edilebilir. Bu doğrultuda genel olarak aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır:

- Web sayfalarının hepsinde bütçeye ilişkin bilgiler yer almış ancak bazı belediyelerin bütçelerinin güncel olmadığı tespit edilmiştir.
- Seçilmiş ve atanmışlara ilişkin çeşitli bilgilerin hemen hemen tüm sayfalarda mevcut olduğu görülmüştür.
- Vergilere ilişkin bilgilere özellikle belediyelerin bütçe raporları içerisinde rastlanılmıştır. Online matbu formlara ise genel olarak belediyelerin e- belediye butonundan ulaşılmıştır.
- Meclis toplantıları belediyelerin dijital şeffaflık konusunda eksik kaldıkları bir gösterge olmaktadır. Neredeyse tüm belediyelerde geçmiş toplantı tutanakları yer almasına rağmen halka açık toplantı bildirimleri ile gelecek toplantılar için toplantı gündemleri sadece birkaç belediyenin web sayfasında yer almaktadır. Bu husus dijital şeffaflığı zedeleyebilecek önemli bir gösterge olarak ele alınabilir.
- Kamu arşivi ve kayıtlarına ilişkin olarak neredeyse bütün belediyelerde kayıtların olduğu ancak bu kayıtla ilgilenen personele ilişkin bilgilerin eksikliği dikkat çekmektedir.
- Belediyelerin yapmış olduğu sözleşme ve ihaleler belediye sayfalarında ayrı bir buton olarak yer almaktadır. Bütün belediyelerde cari ihalelere yer verilmekte genel bilgi ve kurallarda bu ihale metinleri içerisinde yer almaktadır. Ancak bununla birlikte dikkati çeken önemli bir husus özellikle belirli bir miktarın üzerindeki satın alma sözleşmelerinin ayrıca belirtilmemesidir.
- Birkaç istisna belediye dışında açık pozisyon ve unvanlara ilişkin bilgiler web sayfalarında yer almaktadır. İş fırsatları ya belediye sayfasındaki duyurular ve haberler kısmında ya da resmi bir diğer site olan ve belediyenin web sayfasıyla entegre edilmiş olan ilan.gov.tr 'de bulunmaktadır.
- Şeffaflık ve bununla bağlantılı olarak hesap verebilirlikle yakından ilişkili olan denetim hususu belediyelerdeki dijital şeffaflık düzeyini aşağı çeken bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı

belediyelerin web sayfasında denetime ilişkin hiçbir bilgi yer almazken bazılarında genel bilgilere yer verilmiş ancak rapor sonuçlarına yer verilmemiştir. Bununla birlikte bazı belediyelerde de denetime ilişkin verilerin güncel olmadığı tespit edilmiştir.

- Yapı ruhsatı ve imara ilişkin büyükşehir belediyelerinde genel bilgiler ve imar planları yoğunlukla yer almakla birlikte bazı belediyelerde eksikliklerin de olduğu görülmektedir. Ancak ifade edilmesi gereken bir husus ise ruhsat ve planlara ilişkin bilgilerin ilçe belediyelerinde olduğu bazı belediyelerin web sayfasında belirtilmektedir. Bu nedenle kendi web sayfasında bu bilgilere yer vermediği anlaşılmaktadır. Bu haliyle bu husus bir eksiklik olarak değerlendirilemeyecektir.

- Belediyelerin web sayfalarının büyük çoğunluğunda yabancı dil seçeneğinin olmaması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. İnsanların sürekli hareket halinde olduğu günümüz dünyasında ve ülkemizin de önemli ölçüde turist çeken bir ülke olduğu göz önünde bulun durulduğunda bu eksikliğin önemi daha fazla hissedilmektedir.

- Vergiler, ihaleler ve raporlar vb. belgelerin word, excel gibi formatlarda tüm belediyelerin web sayfalarında indirilebilir şekilde yer alması şeffaflığı destekleyici bir göstere olmaktadır.

- Vatandaşların talep ve şikâyetlerinin dikkate alınmasını sağlayan ve böylelikle de vatandaş katılımını destekleyen ve geliştiren çözüm masaları, talep, şikâyet kutuları, başkana mesaj gibi etkileşim araçları birkaç belediye dışında diğer belediye web sayfalarında yer almaktadır.

- Arama çubukları ve site haritası belediyelerin büyük çoğunluğunun web sayfalarında yer almaktadır. Bunlar web sayfalarının daha kolay kullanımını sağlaması açısından önemli olduğu için belediyelerin bu yöndeki olumlu tutumu dijital şeffaflığa katkı sağlamaktadır.

Göstergelerde yer alan ancak yabancı literatürde olduğu gibi Türkiye’de büyükşehir belediyelerinde benzer durumları yansıtmayan lobcilik ve suç kayıtları göstergeleri hususunda da şunları söylemek yerinde olacaktır: Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin lobcilik faaliyetleri kapsamında sivil toplum örgütleri ile irtibatlı olduğu ve her iki birim arasında karşılıklı bir etkileşimin varlığı yapılan incelemelerde görülmüştür. Suç kayıtları kapsamında ise, Türkiye’de belediyelerin böyle bir işlevi olmadığından web sayfasında suç kayıtları ile ilgili yer alan birkaç haber dışında bir bulguya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu hususların dijital şeffaflık açısından olumsuz yönde değerlendirilmesi doğru olmayacaktır.

Sonuç olarak büyükşehir belediyelerinin web sayfalarının özellikle denetimler, meclis toplantıları ve yabancı dille ilgili eksiklikleri olmasına rağmen dijital şeffaflık düzeylerinin nispeten yüksek olduğu ifade edilebilecektir. Bu oranın özellikle büyükşehir belediye geçmişi eski olan belediyelerde daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Bu kapsamda İstanbul, İzmir, Ankara ve Kocaeli örnek gösterilebilecek büyükşehir belediyeleridir. Diğer yandan tarihi geçmişi nispeten yeni olan belediyeler arasında ise dijital şeffaflık düzeyi çok düşük olarak nitelendirilebilecek bir belediyenin olmadığı ve genel olarak birbirine yakın düzeylere sahip oldukları ifade edilebilir. Ancak belirtilen eksiklikler şeffaflık açısından ciddi öneme sahiptir. Bu nedenle dikkat çekilen eksiklikler giderildiğinde belediyelerin çağın koşullarına daha fazla ayak uyduracakları ve bu doğrultuda dijital şeffaflık düzeylerinin de daha yukarılara çıkacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten geleceğe büyükşehir belediye yönetimi. *Yerel Politikalar Dergisi*, 48- 96.

Ball, C. (2009). What is transparency?. *PublicIntegrity*, 11(4), 293-308.

Diniz, G. M. (2021). Dıgitaltransparency of informationandservices on municipalgovernment web portalsinCeará. *RevistaTécnicadosTribunais de Contas*.

Farrell, M. (2016). Transparency. *Journal of Library Administration*, 56(4), 444-452.

Finel, B. I., & Lord, K. M. (1999). The surprising logic of transparency. *International Studies Quarterly*, 43(2), 315-339.

Gandía, J. L., Marrahí, L., & Huguet, D. (2016). Digital transparency and Web 2.0 in Spanish city councils. *Government Information Quarterly*, 33(1), 28-39.

Geraats, P. M. (2002). Central bank transparency. *The Economic Journal*, 112(483), 532-565.

Harder, C. T., & Jordan, M. M. (2013). The transparency of county websites: A content analysis. *Public Administration Quarterly*, 103-128.

Kavruk, H. (2021). Yerel ve bölgesel yönetimler –yerel yönetimler, birlikler, ajanslar, özel alan yönetimleri- , Nobel yayınevi.

Keleş, R. (2012). Yerinden yönetim ve siyaset, Cem yayınevi.

Lourenço, R. P., & Serra, L. (2014, September). An online transparency for accountability maturity model. In *International Conference on Electronic Government* (pp. 35-46). Springer, Berlin, Heidelberg.

Matheus, R., Janssen, M., & Janowski, T. (2021). Design principles for creating digital transparency in government. *Government Information Quarterly*, 38(1), 101550.

Meijer, A. (2014). Transparency, İçinde Mark Bovens, Robert E. Goodin, and Thomas Schillemans (Eds), *The Oxford Handbook of Public Accountability*, Oxford University Press.

Özgür, H. & Savaş Yavuzçehre, P. (2016). Türkiye'nin büyükşehir belediyesi sistemi:1982-2015. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1) , 903-926.

Şengül, R. (2020). Yerel yönetimler, Umuttepe yayınları.

Taş, İ.E. & Durgun, S. (2022, 24-26 Mart). Gelenekselden dijital şeffaflığın dönüşümü, 21. Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu Bildiriler Kitabı, ss.480-504.

Taylan, H. H. (2011). Sosyal bilimlerde kullanılan içerik analizi ve söylem analizinin karşılaştırılması. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 63-76.

Yavaş, İ. & Yıldızak, G. B. (2017). 6360 sayılı kanun ve getirdiği yenilikler, Academia.edu, 24.10.2022.

<https://www.adana.bel.tr/tr>, 10.09.2022.

<https://www.ankara.bel.tr/>, 10.09.2022.

<https://www.antalya.bel.tr/>, 10.09.2022.

<https://aydin.bel.tr/>, 11.09.2022.

<https://www.balikesir.bel.tr/>, 11.09.2022.

<https://www.bursa.bel.tr/>, 14.09.2022.

<https://www.denizli.bel.tr/>, 14.09.2022.

<https://www.diyarbakir.bel.tr/>, 17.09.2022.

<https://www.erzurum.bel.tr/Default.html>, 18.09.2022.

<https://www.eskisehir.bel.tr/>, 25.09.2022.

<https://www.gaziantep.bel.tr/tr>, 25.09.2022.

<https://hatay.bel.tr/>, 26.09.2022.

<https://www.mersin.bel.tr/>, 03.10.2022.

<https://www.ibb.istanbul/>, 03.10.2022.

<https://www.izmir.bel.tr/>, 07.10.2022.

<https://www.kayseri.bel.tr/>, 07.10.2022.

<https://www.kocaeli.bel.tr/>, 10.10.2022.

<https://www.konya.bel.tr/>, 10.10.2022.

<https://www.malatya.bel.tr/>, 13.10.2022.

<https://www.manisa.bel.tr/>, 13.10.2022.

<https://kahramanmaras.bel.tr/>, 17.10.2022.

<http://www.mardin.bel.tr/>, 18.10.2022.

<https://www.mugla.bel.tr/>, 20.10.2022.

<https://www.ordu.bel.tr/>, 21.10.2022.

<https://www.sakarya.bel.tr/>, 23.10.2022.

<https://www.samsun.bel.tr/>, 25.10.2022.

<https://www.tekirdag.bel.tr/>, 25.10.2022.

<https://www.trabzon.bel.tr/>, 25.10.2022.

<https://www.sanliurfa.bel.tr/>, 25.10.2022.

<https://van.bel.tr/>, 25.10.2022.